

Gevolgen nieuwe Richtlijn
stedelijk afvalwater

Mogelijk 5 miljard euro aan investerings- nodig

In oktober 2022 stuurde de Europese Commissie een voorstel voor de aanscherping van de huidige Richtlijn voor stedelijk afvalwater (Directive on Urban Waste Water) naar het Europees Parlement en de lidstaten. Tegelijkertijd speelt er een herziening van de Richtlijn Prioritaire Stoffen binnen de Kaderrichtlijn Water. Welke gevolgen hebben de plannen van de Commissie voor de Nederlandse afvalwaterzuivering, met name nu een vergaande producentenverantwoordelijkheid wordt geïntroduceerd?

TEKST PHILIP REEDIJK | BEELD ISTOCK

G

'Het zou goed zijn als er een nationaal implementatieprogramma komt'

De Europese Commissie wil dat waterbeheerders een vierde zuiveringsstap gaan toevoegen om microverontreinigingen zoals microplastics en resten van medicijnen en cosmetica uit het afvalwater te halen. Daarnaast worden ook de zuiveringseisen voor nutriënten strenger. Welke gevolgen verwacht de Unie van Waterschappen (UvW) van de nieuwe maatregelen? Michaël Bentvelsen is als beleidsadviseur waterkwaliteit bij de UvW nauw betrokken bij de advisering over Europese regelgeving: "Als waterkwaliteitsbeheerder verwachten wij een verbetering van de waterkwaliteit door een lagere emissie van nutriënten en organische microverontreinigingen door medicijnresten en cosmetica. Als zuiveringsbeheerder zien we hiermee wel een enorm pakket aan investeringen in onze infrastructuur op ons afkomen. Dat gaat in totaal om zo'n vier tot vijf miljard euro, heeft adviesbureau Witteveen+Bos onlangs uitgerekend. Een deel van die kosten is afhankelijk van de vraag of er fysiek voldoende ruimte is op de bestaande zuiveringen om met name die extra vierde trap te realiseren. Waar dat niet het geval is, zullen extra kosten moeten worden gemaakt >

'De cosmetica-industrie heeft geen bezwaar tegen medefinanciering aanvullende zuivering'

voor bijvoorbeeld grondaankopen, complexe bouwkundige oplossingen of compacte, technologisch geavanceerde en dus dure technieken."

"Tegelijkertijd hebben veel waterschappen al stappen gezet in het aanpassen van de zuiveringsinfrastructuur vanwege de eerdere verplichtingen om de waterkwaliteit te verbeteren vanuit de Kaderrichtlijn Water, vanuit energie- of SDG-doelen of puur omdat installaties aan het eind van hun levensduur zijn. We merken daarbij dat het steeds moeilijker wordt om dit soort bouwprojecten uitgevoerd te krijgen, vanwege capaciteitsgebrek bij aannemers. Daarom zou het goed zijn dat er een nationaal implementatieprogramma komt, zoals de richtlijn Stedelijk Afvalwater ook aangeeft. Hierin kan nauwer worden samengewerkt en kunnen kennis en ervaring gedeeld worden, om zo met z'n allen efficiënter te kunnen opereren."

Geneesmiddelen

Volgens de Commissie-voorstellen en de vertaling daarvan door de Nederlandse regering zal ongeveer 50 procent van de kosten worden gedragen door de fabrikanten van geneesmiddelen en cosmetica. Wat vinden zij van de voorstellen uit Brussel?

Merit Boersma, woordvoerder van de Vereniging Innovatieve Geneesmiddelen (VIG), voorheen Nefarma: "We weten dat geneesmiddelen impact hebben op

de gezondheid van mensen én op het milieu. Gelukkig weten we ook dat het overgrote deel van de medicijnresten niet schadelijk is voor de leefomgeving. Dat neemt niet weg dat we er samen voor moeten zorgen dat de footprint van geneesmiddelen zo laag mogelijk blijft, zonder dat de beschikbaarheid ervan verder onder druk komt te staan."

"De Tweede Kamer heeft onlangs een motie aangenomen om ook voor geneesmiddelenfabrikanten een UPV (Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid) in te voeren, met steun van de waterschappen. Als VIG vinden wij dat geen goed idee. Niet omdat geneesmiddelenproducenten geen boodschap zouden hebben aan schoon en gezond water, integendeel. Wij werken vanaf 2016 samen met waterschappen, overheid, drinkwaterbedrijven, huisartsen, apothekers en ziekenhuizen om de hoeveelheid (schadelijke) medicijnresten in het water terug te brengen. Onder andere via de Green Deal 3.0, de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water en het Consortium Antibiotica- en medicijnresten uit water. Ook op Europees vlak zijn er veel initiatieven waar onze sector aan meewerkt. We zetten in op groenere productie, verantwoord medicijngebruik door artsen en patiënten en het tegengaan van verspilling. Zo willen we samen de impact van medicijnresten op het milieu en de waterkwaliteit zo klein mogelijk houden."

Ze vervolgt: "We hebben twee bezwa-

ren tegen het leggen van de volledige verantwoordelijkheid bij de makers van medicijnen. Ten eerste hebben wij als producent maar beperkt invloed op de hoeveelheid medicijnresten die in het water terecht komt. Circa 90 procent van de medicijnresten komt in het afvalwater vanuit woonwijken, zorginstellingen en ziekenhuizen. Zolang mensen geneesmiddelen gebruiken, belanden de resten hiervan via het riool in het afvalwater. Een UPV gaat dit probleem niet oplossen. Wij vinden dat het tegengaan van verontreiniging van het afvalwater een maatschappelijk opgave is, waarvoor niet slechts één partij verantwoordelijk te houden is." Daarnaast deelt de VIG de zorgen van het kabinet dat de invoering van een UPV voor geneesmiddelenmakers risico's meebrengt voor de beschikbaarheid van medicijnen voor Nederlandse patiënten. Boersma: "Nu al zijn er voor veel geneesmiddelen tekorten. Daar moeten we samen uit zien te komen. Met samenwerking en samenspraak bereik je meer dan met een UPV waarmee alleen producenten verantwoordelijk worden gemaakt voor iets, dat we zonder anderen nooit kunnen oplossen."

Cosmetica

Ook de cosmeticasector heeft z'n bedenkingen bij de plannen. Directeur Ronald van Welie van de Nederlandse Cosmetica Vereniging (NCV): "De cosmetica-industrie erkent het belang van goede afvalwaterzuivering om het oppervlaktewater nog beter te beschermen tegen microverontreinigingen. Uitgaande van het principe 'de vervuiler betaalt' kan aanvullende zuivering van stedelijk afvalwater via een UPV-regeling mede worden gefinancierd. Een principe waar onze industrie geen bezwaar tegen heeft."

"Wij pleiten er wel voor dat 'de vervuiler betaalt' op een evenredige en eerlijke manier wordt toegepast, wat

Riooloverstort: 'Uitgebreide monitoring heeft geen meerwaarde'

in het voorstel nu niet het geval is. De Commissie overschat de bijdrage van cosmetica aan de aanwezigheid van microverontreinigingen in stedelijk afvalwater dat aanvullende zuivering behoeft. Verder wordt aangenomen dat alle stoffen in de Europese database voor uniforme naamgeving van mogelijke cosmetica-ingrediënten COSING alleen in cosmetica worden gebruikt. Maar dat is niet het geval. Cafeïne wordt bijvoorbeeld alleen in cosmetische niche-producten gebruikt en komt vooral via andere bronnen in het afvalwater. Toch wordt de cosmeticasector hier aangewezen als dé vervuiler.”

“Ook is de definitie van een microverontreiniging nu te breed en moet die worden beperkt tot alleen stoffen die niet of slecht biologisch afbreekbaar zijn. Goed afbreekbare stoffen worden momenteel al via de zuivering uit het stedelijk afvalwater gehaald en vormen dus geen probleem voor de oppervlaktewateren. De voorgestelde definitie belast de producenten onevenredig zwaar. Voor een eerlijke verdeling van de UPV-verplichtingen moet verder worden gekeken dan de twee in het voorstel genoemde sectoren én is een scherpere definitie van een microverontreiniging nodig.”

“Opvallend is ook dat de Commissie in haar voorstel de grootste afzetters van cosmetica en farmaceutische producten op de Europese markt de grootste lasten laat dragen. Maar de producten met het grootste volume leveren niet per definitie de grootste hoeveelheid microverontreinigingen in stedelijk afvalwater op. Daarom stelt onze sector voor dat de UPV-bijdrage wordt gebaseerd op het gewicht van de microverontreinigingen in cosmetische producten, en niet op het gewicht van de producten zelf, die immers vaak grotendeels uit water bestaan.”

Receiving waterbodies?

Saskia Holthuijsen van kennisorga-

nisatie Stichting RIONED ziet andere knelpunten: “Vooropgesteld: vanuit het stedelijk waterbeheer is dit voorstel een goede zaak. Maar het zou wel wat werkbaarder kunnen. Daarbij zijn er ook termen gebruikt die voor meerdere uitleg vatbaar zijn. Dat kan in de vertaling naar Nederlandse wetgeving voor extra of onverwachte opgaven zorgen. Een voorbeeld: wat bedoelt de Commissie precies met de term ‘receiving waterbodies’? Er zou hier een directe relatie kunnen zijn met de KRW, waar die expliciete verwijzing ontbreekt. Voor Nederland is dat belangrijk, in verband met de vele lozingen via overstorten, die tijdens regenval in verschillende ‘ontvangende wateren’ terechtkomen. Wij hebben vele waterpartijen en daardoor in onze ontwerpen ook veel lozingspunten. Nederland voldoet nu landelijk ruimschoots aan de norm van maximaal 1 procent van de droogweerafvoer per jaar overstorten. Er zou met een andere definitie van ‘receiving waters’ een ander beeld kunnen ontstaan per lozingspunt. Dat zou ook een weerslag kunnen krijgen op de gemeentelijke opgave.”

“Iets anders zijn de monitorings- en rapportageverplichtingen: die gaan gelden voor elke overstort. Dat is een grote opgave: Nederland heeft circa 40.000 regenwateruitlaten en 13.000 gemengde overstortconstructies. Je moet je afvragen wat het gaat opleveren om dat allemaal te meten en permanent te monitoren en daarover te rapporteren. Wij hebben in ons land een goed werkende aanpak via modellen voor het verkrijgen van inzicht over het functioneren van riolering. Met deze gevalideerde en gekalibreerde modellen kunnen we de emissies berekenen, in combinatie met historisch bepaalde waarden van vuilconcentraties in rioolwater. Vervolgens bekijken we per geval wat de gevolgen van overstorten zijn voor het oppervlaktewater, aan de hand van een impactbenadering.

Michaël Bentvelsen

Merit Boersma

Ronald van Welie

Saskia Holthuijsen

Een uitgebreide monitoring per uitlaat of overstort heeft geen meerwaarde.” Ze besluit: “Voor gemeenten zijn de kern van de richtlijn de vereiste geïntegreerde beheerplannen voor stedelijk afvalwater. Ons Systeemoverzicht Stedelijk Water is hiervoor een passend product. Ik verwacht wel dat qua voorschriften, monitoring en rapportageplicht een extra inspanning nodig is.”

Volgende stap

De ontwerprijrichtlijn ligt nu ter consultatie bij het parlement en de verschillende lidstaten. De verwachting is dat er nog de nodige aanpassingen zullen volgen. Bentvelsen (UvW): “We hopen wel dat er begin 2024 duidelijkheid zal zijn, want de onzekerheid die nu bestaat, is voor geen van de betrokken partijen prettig. Via ons Bureau Brussel en de Europese koepel EurEau proberen de waterschappen de voorstellen nog iets bij te sturen. We hebben twee punten: de termijnen om de gestelde doelen te bereiken zijn eigenlijk onwerkbaar én de energiedoelen zijn volgens ons te strak geformuleerd.”•